ALFRĒDS MILTIŅŠ

MIKROBIOLOGS UN ZINĀTNES VĒSTURIEKS JŪLIJS JĀKOBSONS

Jūlijs Jākobsons

Latvijas mikrobiologs un zinātnes vēsturnieks *Dr.biol.honoris causa* Jūlijs Jākobsons dzimis 1925.gada 30.oktobrī Rīgā. Latvijas Lauksaimniecības akadēmiju beidza 1951.gadā. No 1947.gada līdz 1992.gadam strādāja LZA Augusta Kirhenšteina Mikrobioloģijas institūtā – sākumā par laborantu, vēlāk par zinātnisko līdzstrādnieku, laboratorijas vadītāju (1963–1989), nodaļas vadītāju (1973–1989), direktora vietnieku (1973–1974, 1982–1986). Pašreiz J.Jākobsons strādā Augusta Kirhenšteina Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūtā par zinātnisko sekretāru (kopš 1993), kā arī

par Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja (kopš 1992) un AML Medicīnas vēstures institūta līdzstrādnieku (kopš 1993).

J.Jakobsonam piešķirts bioloģijas zinātņu kandidāta grāds (1954), vecākā zinātniskā līdzstrādnieka nosaukums (1958), *Dr.biol.* (1992) un LZA goda doktora grāds bioloģijā (1992).

LVU Bioloģijas fakultātē viņš lasīja vairākus lekciju kursus (tehnisko mikro-bioloģiju; mikrobioloģiskās rūpniecības pamatus) studentiem.

J.Jakobsons ar zinātniskiem referātiem piedalījās dažādos PSRS mikro-biologu kongresos – Minskā (1971), Erevānā (1975), Rīgā (1980), Alma-Atā (1985), starptautiskos mikrobiologu kongresos – Maskavā (1966), Tokijā (1974), Minhenē (1978), Bostonā (1982), Mančestrā (1986), kā arī biotehnologu simpozijos un konferencēs Minhenē (1984), Parīzē (1988), Getingenē (1989).

J.Jakobsons ir aptuveni 300 zinātnisku darbu un 25 izgudrojumu autors un līdzautors, piedalījies 60 institūtu izdevumu sagatavošanā publicēšanai, t.sk. 20 izdevumiem bijis redaktors.

J.Jakobsons tika ievēlēts par Vissavienības Mikrobiologu biedrības goda biedru (1980), bijis šīs biedrības Latvijas nodaļas priekšsēdētājs (1963–1990), Latvijas Mikrobiologu biedrības prezidents (1991–1996), bet kopš 1996.gada šīs biedrības priekšsēdētāja vietnieks. J.Jakobsons apbalvots ar Vissavienības Mikrobiologu biedrības atzinības zīmēm – L.Pastēra medaļu (1972) un S.Vinogradska medaļu (1985), kā arī ar LPSR Augstākās padomes prezidija Goda rakstiem (1966, 1982, 1986). 1988.gadā J.Jakobsonam par zinātnisko publikāciju kopu «Mikrobioloģijas attīstība Latvijā» piešķirta Augusta Kirhenšteina prēmija.

1972.gadā J.Jakobsons kļuva par PSRS sporta meistaru ūdenstūrismā.

J.Jakobsons veicis zinātniskus pētījumus par mikroorganismu selekcijas, ģenētikas un fizioloģijas problēmām, bioloģiski aktīvu vielu sintēzi un mikrobioloģijas vēsturi. Viņa pētījumi veltīti latviešu mikrobiologu E.Zemmera (1843–1906), K.Helmaņa (1848–1892), O.Kalniņa (1856–1891), A.Kirhenšteina (1872–1963), E.Dārziņa (1894–1966) u.c. zinātniskās darbības analīzei. J.Jakobsona zinātnes problēmu vēsturiskā izpēte ir veikta nevis šaurā pašmāju skatījumā, bet gan pasaules zinātnisko procesu attīstības kontekstā. Viņš ir publicējis vairākus rakstus arī par mikrobioloģijas un virusoloģijas mūsdienu sasniegumiem un LZA Augusta Kirhenšteina Mikrobioloģijas institūta darbību, atklājis galvenās un svarīgākās zinātnes procesu tendences un likumsakarības.

Vairāki viņa pētījumu cikli atzīmēti ar LPSR ZA prezidija prēmijām: 1972.gadā par darbu «Mikroorganismu – aminoskābju producentu meklējumi un izpēte», 1973.gadā – «Mikroorganismu biosintētiskā aktivitāte», 1982.gadā – «Mikroorganismu bakteriocinogēnijas pētījumi», 1988.gadā – «Infrasarkanās spektrofotometriskās metodes pielietojumi biotehnoloģisko procesu kontrolē».

J.Jākobsons rosīgi piedalās mikrobiologu piemiņas iemūžināšanā, kas bieži notikusi pēc viņa iniciatīvas.

Novēlam J.Jākobsonam viņa daudzpusīgajā zinātniskajā darbā veiksmi arī turpmāk!

LITERATŪRA PAR J.JĀKOBSONU

1. *Viksnā A.* Ar plašu redzesloku // Dabas un vēstures kalendārs 1985. gadam. – Rīga, 1984. – 235. – 236.lpp.
2. Jākobsons Jūlijs // Populārā medicīnas enciklopēdija. – 3.izd. – Rīga, 1985. – 587.lpp.
3. Augusta Kirhenšteina prēmija // Veselība. – 1988. – Nr.12. – 3.lpp.
4. *Viksnā A.* Jūlijam Jākobsonam – Augusta Kirhenšteina prēmija // LPSR ZA Vēstis. – 1988. – Nr.12. – 113.lpp.
5. Якобсон Юлий Оскарович // Историки медицины России и СССР. – Москва, 1988. – С.190.
6. Jākobsons Jūlijs // Enciklopēdiskā vārdnīca. – Rīga, 1991. – 1.sēj. – 267.lpp.
7. *Viksnā A.* Goda doktori // Latvijas Ārsts. – 1992. – Nr.1. – 87. – 88.lpp.

J.JĀKOBSONA SVARĪGĀKĀS PUBLIKĀCIJAS MIKROBIOLOĢIJAS VĒSTURĒ

1. *Пландере Э.М., Якобсон Ю.О.* Исследования Института микробиологии им. А.М.Кирхенштейна (1946–1969) // Институт микробиологии им.А.Кирхенштейна: 1946–1969: Библиография. – Рига, 1970. – С.1–10.
2. *Кукайн Р.А., Якобсон Ю.О.* Основные направления развития микробиологии в Советской Латвии // Микробиология. – 1970. – Т.39. – Вып.2. – С.209–216.
3. *Клинцаре А.Я., Якобсон Ю.О.* Проблема биологической фиксации молекулярного азота и ее изучение в Латвийской ССР // Известия АН ЛССР. – 1975. – 5. – С.142–146.
4. *Кукайн Р.А., Индулен М.К., Якобсон Ю.О.* Развитие вирусологии в Латвийской ССР // Вопросы вирусологии. – 1977. – Т.5. – 540–544.
5. *Якобсон Ю.О.* Развитие исследований Института микробиологии им. Августа Кирхенштейна АН Латвийской ССР за период с 1970 по 1975 год // Указатель трудов Института микробиологии им. Августа Кирхенштейна АН Латвийской ССР: 1970–1975. – Рига, 1980. – С. 5–15.
6. *Якобсон Ю.О.* Исследования в области генетики и селекции микроорганизмов в Латвийской ССР // Исследования по генетики и селекции в Латвийской ССР. – Рига, 1981. – С.88–91.
7. *Якобсон Ю.О.* К истории развития микробиологии и вирусологии в Латвии // Информационный бюллетень ВМО при АН СССР. – Москва, 1981. – С.3–11.
8. *Jākobsons J.* A.Kirhenšteina dzīve un darbība // Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas akadēmiķis Augusts Kirhenšteins: Bibliogrāfiskais rādītājs. – Rīga, 1982. – 9.–27.lpp.
9. *Jākobsons J.* R.Kukaines dzīve un darbība // Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas akadēmiķe R.Kukaine: Bibliogrāfiskais rādītājs. – Rīga, 1982. – 7.–15.lpp.
10. *Кукайн Р.А., Бекер М.Е., Якобсон Ю.О.* Научные связи микробиологов и вирусологов республики // Известия АН ЛССР. – 1983. – 3. – С. 65–68.
11. *Бекер М.Е., Якобсон Ю.О.* Основные итоги микробиологических и биотехнологических исследований в XI пятилетке // Известия АН ЛССР. – 1985. – 11. – С.3–11.

12. Райпулис Е.П., Якобсон Ю.О. Исследования по генетике и селекции микроорганизмов и вирусов в Институте микробиологии им. А.Кирхенштейна АН Латвийской ССР // Генетика и селекция в Латвийской ССР. – Рига, 1987. – С. 11–19.
13. Jākobsons J., Viksna A. Augsts Kirhenšteins – zinātnieks un valstsvīrs. – Rīga, 1988. – 118 lpp.

JŪLIJS JĀKOBSONS – MICROBIOLOGIST AND SCIENCE HISTORIAN (SUMMARY)

By Alfrēds Miltiņš

A review on many-sided scientific work of microbiologist and science historian Dr.biol. honoris causa Jūlijs Jākobsons is given.

Alfrēds MILTIŅŠ, Prof., *Dr.habil.med.*

AML Bērnu slimnīcas Dermatoloģijas klīnika

Vienības gatve 45

Rīga LV-1004

Latvija